LA «VIDA DE SANCTA BÀRBARA» DEL «JARDINET D'ORATS»: JOAN ROÍS DE CORELLA O LA RECEPCIÓ DE LA SEUA OBRA

JOSEP LLUÍS MARTOS
Universitat d'Alacant

L'EDICIÓ DE LES PROSES mitològiques de Joan Roís de Corella ha estat una tasca a la qual he dedicat alguns anys i que m'ha permés un apropament reiterat i minuciós als testimonis manuscrits que contenen aquestes obres: el *Còdex de Cambridge*, el *Cançoner de Maians*, el *Jardinet d'orats* i el *Cançoner del marqués de Barberà*. He fet dos treballs centrats en els dos testimonis que havien estat menys estudiats: el *Còdex de Cambridge* i el *Cançoner de Maians*, així com un estudi contrastiu d'aquests amb el *Jardinet d'orats*, a partir de la presència d'obres corellanes en tots tres i, per últim, una anàlisi dels blancs i de l'estructura interna del *Cançoner del marqués de Barberà*.[1] Ès evident que no calia una descripció del *Jardinet d'orats* i del *Cançoner del marqués de Barberà* després dels treballs de Jaume Turró i de Sadurní Martí, respectivament;[2] no obstant això, he consultat de primera mà aquests

[1] Vegeu J.L. Martos, «El *Còdex de Cambridge* del Trinity College, R. 14. 17 (X'): descripció i estudi», en *Actes del VII congrés internacional de l'Associació Hispànica de Literatura Medieval (Castelló de la Plana, 22-26 de setembre de 1997)*, II, ed. S. Fortuño Llorens i T. Martínez Romero, Universitat Jaume I, Castelló de la Plana, 1999, pp. 443-460; «El *Cançoner de Maians* (BUV MS 728): un cançoner d'autor de Joan Roís de Corella», en *Miscel·lània Arthur Terry*, III (*Estudis de Llengua i Literatura Catalanes*, XXXIX), Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1999, pp. 93-113; «El *Jardinet d'orats* (BUB Ms. 151), el *Cançoner de Maians* (BUV Ms. 728) y el *Còdex de Cambridge* (TCC R. 14. 17) a través de la obra de Roís de Corella», en *Spanish «Cancioneros», Methods and Materials*, ed. D. S. Severin, Queen Mary and Westfield College, Londres, 1999, en premsa; «La estructura interna del *Cançoner del marqués de Barberà* (Biblioteca de l'Abadia de Montserrat Ms. 992) (S'/BM1)», en *Proceedings of the Eleventh Colloquium of the Medieval Hispanic Research Seminar*, ed. A.D. Deyermond, Queen Mary and Westfield College, Londres, 1999, en premsa.

[2] Vegeu J. Turró, «El Ms. 151 de la Biblioteca Universitària de Barcelona (*Jardinet d'orats*): descripció i estudi codicològic», *Boletín Bibliográfico de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval*, 6/1, pp. 1-55; reed. com a apèndix de la introducció a Romeu Llull, *Obra completa*, Barcino, Barcelona, 1996, pp. 261-295, i S. Martí «El Cançoner del marquès de Barberà (*S'/BM1*): descripció codicològica», *Boletín Bibliográfico de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval*, 11, 1998, pp. 463-502.

cançoners en diverses ocasions per a l'edició de les proses mitològiques, la qual cosa m'ha permés comprovar que ambdós treballs en signifiquen una excel·lent descripció.

Si ens centrem en el *Jardinet d'orats*, el meu estudi m'ha permés accedir a obres inèdites d'aquest recull. En aquest sentit, voldria destacar la darrera peça que inclou el cançoner, en la qual se centra aquest treball: una vida en prosa de santa Bàrbara, considerada anònima (fols. 274r-280v) i que poc o gens ha interessat a la crítica. Aquesta obra tan sols ha estat editada en microfitxa per Sergi Gascón.[3]

Jaume Turró presenta la possibilitat que el *Jardinet d'orats*, «força entrat el segle XVI, es degué tornar a relligar i s'hi afegí una altra peça, la *Vida de Santa Bàrbara*, al final de la qual, amb lletra del segle XVI, llegim el següent colofó: "Fonch acabat descriure lo present libre intitulat *Jardinet de orats* en lo any m.cccc.86"».[4] Efectivament, és molt possible que, si la lletra del colofó és del segle XVI, l'afegiment d'aquest quadern s'haja produït aleshores, ja que l'autor de tal intervenció hauria copiat el colofó a la fi del nou volum. No obstant això, no podem oblidar un aspecte important, que no nega la hipòtesi de Turró: la lletra de la còpia és la mateixa que la de la resta del manuscrit, és a dir, de mà de Narcís Gual. Aquest aspecte aportaria una dada important sobre el cançoner: atés que aquest darrer quadern s'havia copiat al mateix temps que altres que conformaven el *Jardinet d'orats* en l'etapa en què es va fer la taula i es va donar per acabat –com es demostra per la lletra i pel paper–, el manuscrit no podia haver tingut una sort complexa, ja que un quadern com aquest, copiat per Gual, encara es trobava a prop del volum complet i s'hi va afegir.

En un moment com aquest, de revalorització i interés crítics de l'obra corellana, han sorgit polèmiques diverses al voltant d'atribucions o desatribucions d'obres a aquest autor valencià. En voldria destacar dues: per una banda, l'assenyada i argumentada proposta de Jaume Turró, segons la qual quatre composicions pretesament corellanes –dues en prosa i dues en vers– havien de deixar d'atribuir-se a aquest autor;[5] per una altra banda, propostes molt més arriscades com l'atribució del *Tirant lo Blanc* a Roís de Corella.[6] La proposta de Turró per a una desatribució d'obres considerades tradicionalment com a corellanes es fonamentava, principalment, en conclusions establertes a partir de l'estudi codicològic del *Jardinet d'orats* i relacionades amb l'actuació de Narcís Gual, copista i compilador del volum. No voldria entrar ací en l'atribució o no de la *Vida de sancta Bàrbara* a Roís de Corella, sinó plantejar dues hipòtesis: per una banda, aquesta obra podria ser de Corella; per una altra banda, tanmateix, podria tractar-se d'una imitació –realment bona– de la producció del valencià. Jaume Turró ja havia donat dades per a

[3] S. Gascón, *Jardinet d'orats (Biblioteca Universitària de Barcelona, Ms. 151)*, en L. Badia *et al.*, *Els cançoners catalans medievals: concordances*, VI, Fundació «La Caixa»-Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 1998, edició en microfitxa. Presentem com a apèndix una nova edició, amb aparat crític, en el qual acarem també la feta per Gascón. Hi anomenen *J* el *Jardinet d'orats* i *G* l'edició de Gascón.

[4] J. Turró, «El Ms. 151 de la Biblioteca Universitària», p. 47.

[5] J. Turró, «El mite de Caldesa: Corella al *Jardinet d'orats*», *Atalaya*, VII (1996), pp. 103-116.

[6] J. Guia i Marín, *De Martorell a Corella. Descobrint l'autor del «Tirant lo Blanc»*, Afers, Catarroja-Barcelona, 1996.

la recepció de l'obra de Joan Roís de Corella i la *Vida de sancta Bàrbara* podria ser-ne una mostra més. Aquesta mateixa línia d'argumentació és la que prenc com a punt de partença d'aquest treball, tot i que afegiré criteris d'altre caire per a demostrar que aquesta composició, oblidada per la crítica, és una obra que ha de reprendre el seu lloc en la història de la literatura catalana, bé per ser de Roís de Corella, bé per la vàlua quant a la recepció de l'obra d'aquest autor. Sí que és evident, siga vàlida una o altra hipòtesi, la corellització d'aquesta prosa hagiogràfica, com demostrarem a continuació. I valga, doncs, aquest article per oferir-ne una edició i per establir-ne la relació amb Joan Roís de Corella.

Si repassem les obres corellanes en prosa del *Jardinet d'orats*, comprovarem que hi ha quatre proses mitològiques –les *Lamentacions*, la *Biblis*, el *Leànder y Hero* i *Lo johí de Paris*–, dues proses hagiogràfiques –la *Vida de sancta Anna* i la *Istòria de Josep*– i, per últim, la *Tragèdia de Caldesa*.

Tot i que Narcís Gual és el copista i el compilador dels quaderns solts que conformen el *Jardinet d'orats*, hi ha un aspecte important que no ens ha de passar desapercebut en la lletra del manuscrit: el *ductus* diferent que s'observa en la còpia de certes obres, la qual cosa pot donar claus per a establir aspectes de transmissió textual. Així, per exemple, quant a les proses mitològiques, les *Lamentacions* i la *Biblis* apareixen copiades amb un mateix *ductus*, enfront del *Leànder y Hero* i *Lo Johí de Paris*, que presenten un altre *ductus*, comú entre sí, però diferent a les altres dues obres mitològiques. Quant a les proses hagiogràfiques, la *Vida de sancta Anna* és una còpia amb el mateix *ductus* que la *Biblis* i les *Lamentacions*, a diferència de la *Istòria de Josep*, que s'apropa molt més a la lletra del *Leànder y Hero* i *Lo Johí de Paris*, un *ductus* semblant també al de la taula d'obres i, per tant, posterior cronològicament al primer, ja que l'índex deu haver-se redactat una vegada format el volum.

Després d'aquesta contextualització, parem atenció en la *Vida de sancta Bàrbara*. Sorprén que aquesta obra, que no ha estat afegida al volum fins al segle XVI, presente, ja no una «lletra de la segona meitat o mitjan segle XV»,[7] sinó la mateixa que la resta del volum. Va ser, doncs, Narcís Gual el copista d'aquesta composició. És més, amb el mateix *ductus* que la *Vida de sancta Anna*, és a dir, de còpia bastant primerenca. Comence, doncs, a aportar arguments per a la relació de la *Vida de sancta Bàrbara* amb l'hagiografia corellana. Parle de la paleografia, però també hi ha un altre aspecte clau que relaciona la primera obra del cançoner –la *Vida de sancta Anna*– amb aquesta prosa hagiogràfica: la filigrana del paper. En un volum tan heterogeni com el que conté el *Jardinet d'orats* –derivat, evidentment, de la còpia per quaderns–, és important comprovar la coincidència de filigranes, ja que aquest aspecte pot aportar-nos llum al voltant del procés de còpia. No ens pot passar desapercebut, en aquest sentit, aquesta dada que aporta Jaume Turró: «La qualitat del paper de la *Vida de Santa Bàrbara* sembla la mateixa de la resta del manuscrit, i la filigrana que hi apareix és la mateixa variant de la columna dels quaderns *a* i *h*».[8] El

[7] J. Turró, «El Ms. 151 de la Biblioteca Universitària», p. 40.

[8] J. Turró, «El mite de Caldesa», p. 47.

quadern *a* és el que conté la *Vida de sancta Anna*, per la qual cosa criteris paleogràfics i codicològics s'unifiquen per posar en relació la *Vida de sancta Bàrbara* i una prosa hagiogràfica corellana. L'altra que apareix en el volum és la *Istòria de Josep*, que porta aquesta rúbrica: «Pròlech en la Istòria de Josep, ffill del gran patriarcha Jacob, ordenade per mestre Roïz de Corella». Només cal recordar la rúbrica de la *Vida de sancta Bàrbara* per a establir una relació òbvia entre aquest text i l'altra prosa hagiogràfica que apareix en el *Jardinet d'orats*: «Pròlech en la vida de sancta Bàrbara, ffilla del rey Diescorus». Ambdues rúbriques són, simplement, idèntiques quant a l'estructura, a excepció de la referència a l'autoria corellana.

Les proses mitològiques demostren que, tot i la filogínia corellana, les dones de la mitologia pagana són les artífexs dels vicis, principalment; no obstant això, Corella dedica alguns dels seus mites a mostrar els comportaments deshonestos dels hòmens, com ara el de Tereu i el de Jàson, i, per altra banda, també exemplifica les actituds criticables dins una unió que pretén ser honesta, com ara la de Píram i Tisbe o la de Leandre i Hero, o, fins i tot, la de models matrimonials com el d'Orfeu i Eurícide i el de Cèfal i Procris. Així, doncs, l'estratègia corellana presenta l'antimodel de comportament femení, el masculí i el matrimonial, tots tres amb diferents exemples mitològics. De la mateixa manera, l'hagiografia corellana mostra aquests tres models, però des d'una perspectiva virtuosa: la *Vida de sancta Anna* és la il·lustració del model virtuós del matrimoni, a través de tres casaments de la mare de Maria; la *Istòria de Josep* presenta l'honestedat de l'home que roman cast; per últim, la dona virtuosa, verge, casta i cristiana podria ser santa Bàrbara. La *Istòria de la gloriosa santa Magdalena*, tot i ser també un model femení maniqueament virtuós, no és el relat d'una dona martiritzada per voler romandre verge, soltera i cristiana, una virginitat com la del cast protagonista de la *Istòria de Josep*. La coherència interna d'aquests tres models hagiogràfics seria paral·lela a les estratègies discursives emprades en les proses mitològiques. Si la *Vida de sancta Bàrbara* fos de Roís de Corella, aquest hauria elaborat, doncs, un sistema que evidencia les virtuts i els vicis en el terreny amorós de les dones, dels hòmens i d'aquests ja units en matrimoni. Si no ho fos, seria una mera coincidència.

Així, doncs, les tres proses hagiogràfiques que estudie del *Jardinet d'orats* evidencien una sèrie de relacions altament suggerents: per una banda, codicològiques i, per una altra, de coherència entre sí i en relació amb la resta de producció del valencià. Quan repassem les proses mitològiques, comprovem un fet curiós: tan sols les darreres composicions presenten dividit el text en paràgrafs amb rúbriques que anuncien el contingut de cadascun. Aquest model és el que presenten les proses hagiogràfiques corellanes, inclosa la *Vida de sancta Bàrbara*, per la qual cosa hauríem de considerar que aquestes composicions són coetànies o posteriors a les últimes proses mitològiques. Aquest tipus d'hagiografia en prosa, amb aquest estil artitzat i amb aquesta distribució per paràgrafs amb rúbriques és molt corellana, però tampoc se'n pot fer una filiació directa i apriorística per la manca d'estudis sobre hagiografia catalana –potser sí en relació amb la resta de dades que anem aportant.

A més dels aspectes codicològics i de coherència amb la resta de l'obra del valencià, voldria centrar-me en un altre nucli d'aspectes que crida l'atenció a simple vista i que és el fonament de la corellització en aquesta prosa hagiogràfica: l'estil. Una argumentació d'aquest tipus, sense llegir el text de la *Vida de sancta Bàrbara*, ens resultaria eixorca. Per això, presente l'edició d'aquesta obra que he fet com a apèndix i convide a la seua lectura, la qual cosa, en conjunt, pot donar un criteri estilístic global del que vull argumentar en aquest treball. No obstant això, sí que voldria centrar l'atenció en dos estilemes que semblen corellans i que podrien ratificar amb dades concretes la impressió que produeix la lectura de la *Vida de sancta Bàrbara*: l'adjectiu *espantable* i les perífrasis mitològiques referents a l'eixida o a la posta del sol.

L'adjectiu *espantable*, òbviament, no és exclusiu de Roís de Corella, però sí molt característic del seu estil i aquest és ben present també en la *Vida de sancta Bàrbara*: «Notament del transitori segle los turments spantables ni recordant dels tants béns de fortuna ni manco lo septre de la real cadira, tot oblidar per poder aconseguir aquella glòria he beneventura eterna que los eternalment salvats en la celestial ciutat de peradís centen»; «He aquí hauran pena perdurable ab los horibles he spantables diables que nit he dia los turmentaran»; «De la tua abominable horror las mias horelas ja se anugen de oir lo so de las tuas tant spantables peraules».

L'altre estilema corellà que volem destacar en la *Vida de sancta Bàrbara* són les perífrasis mitològiques que, amb amplificades referències a la imatgeria de Febo Apol·lo, referencien amb un estil artitzat purament corellà les eixides i postes de sol:[9]

> Ja la clara aurora sobre la terra era aribada he lo luminós Apollo, ab los seus cavals, gran claradat ja demostrava, quont la nobla donzela Bàrbara, ffilla del gran rey, manà a las suas donzelas prestament ensemps ab ella cavalcassen; he que alà unt los mestres l'alta torra fayan, los lus passos endressasen.

[9] Aquest motiu és comú en l'època i podria ser per imitació de l'estil corellà. Entre els poemes de certamen que Antoni Ferrando edita (*Els certàmens poètics valencians dels segles XIV al XIX*, Institut Alfons el Magnànim, València, 1983) hi ha tres que s'inicien amb aquest tòpic; no obstant això, l'estil, com podrem comprovar, no és el mateix dels exemples de Corella que adduïm en el cos del text, per bé que reprenguen el mateix motiu. L'estilema corria, no obstant això, i era bona mostra de la recepció de l'obra corellana a la València del segle XV. És remarcable que un d'aquests poemes siga la *Resposta de mestre Pere Civillar, argenter, en lahor de la Verge Maria, tirant a la joya*, en castellà, present en *Les trobes en lahor de la Verge Maria*, és a dir, participant del mateix certamen en què Corella va presentar un poema: «Al tempo que Febo su gran claridat/ fue demostrada en el centro profundo,/ muy grande teniebra hi escuredat,/ por nimio discurço de antiguidat,/ de certo quedó en las partes del mundo» (A. Ferrando, ed., *Els certàmens poètics*, p. 299). Els altres dos poemes són dues composicions en català, de Miquel Miralles i de Jeroni Sentpere, respectivament: «Los daurats grius de Febo no volaven,/ ni, començats, los cercles reluhien,/ ni-ls carros bells de la luna rodaven,/ los elements, l'ayre hi-l foch ploraven,/ tenebres grans per greu dolor vestien» (A. Ferrando, ed., *Els certàmens poètics*, p. 454); «Los carros de Phebo la posta corrien,/ portant en la terra les lletres del dia./ Dels llochs tenebrosos les ombres fogien./ Oçells començaven los cants y armonia./ Dexava los somnis l'aurora daurada/ contant en est centre les noves diürnes./ Mostraven les erbes color devisada,/ alçant-se del cercle les veles nocturnes» (A. Ferrando, ed., *Els certàmens poètics*, p. 849).

Caminant lo luminós Apollo ab los seus grans cavals, ja de nostra habitable terra se pertia he, honbrant-nos, dexava la scura nit, com lo gran rey Diescorus manà als seus cavalés que, de continent, se armassen, que ensemps ab el cavalcassen per a sercar la filla cristiana que de la torra s'era pertida.

Ja era pessada l'ascura nit he l'aurora la venguda de Apollo aseyalave he, venint lo luminós Apollo, grans ratxs lansava. Ab los seus cavals encara mulats, a la gran mar de Occèano prestament lur camí dressaven, quont lo cruel Marcià manà als servidós seus que la benigna donzela del càrcer traguessen, perquè asprament més fort la turmentàs.

Aquestes descripcions cronològiques de caire mitològic, creen una xarxa densíssima en les proses mitològiques corellanes. Ja apareixen en les *Lamentacions*, una prosa bastant primerenca:

Descanssaven ja los cavalls de Febo en los humits palaus del gran Occèano e les esteles corrien als frets banys de Tethis, per deixar la calor que de Apollo havien presa (*Lamentacions*, 220-223).[10]

En tals paraules passí tan gran part del dia, que-ls cavalls de Febo dellà les colones de Hèrcules, ab cuytats passos calcigant, lo luminós carro a la posada humida del gran Occèano endreçaven (*Lamentacions*, 464-467).

Partint-me, donchs, del meu Píramus, sovint alcava los ulls a Febo. E paria'm los seus cavalls ésser tant canssats, que tenien lo dia en major espay de l'acostumat, ho paria'm que Febo, per contemplar la bellea de Leuco, detardava son viatge e, ab la sua luminosa cara, defenia la terra de les tenebres de la escura nit, la qual vingué molt pus tart del que solia (*Lamentacions*, 639-646).

Ab tant adolorit plant passí tan gran part de la nit, que ja Febo, ab sos daurats cabells, començava a illuminar la terra (*Lamentacions*, 693-695).

També és molt sovintejada aquesta ambientació en el *Parlament*, és a dir, l'obra mitològica corellana immediatament posterior a les *Lamentacions*, segons la meua hipòtesi de seqüencialitat cronològica:

E molt tart sobre-l nostre orizon, sinó cuberta de nuvolós vel se monstra e, no sperant la venguda de Apollo, a la vista humana se amaga (*Parlament*, 83-85).

E a la hora que-ls cavalls de Phebo sobre los pahiments de nostra habitable terra calcigar començen, la colorada senyora, furtant a l'amat Cèlafo, ab poder de gran força lo transportà en los seus orientals strados (*Parlament*, 91-95).

[10] Les referències del número de línia de les proses mitològiques es fan a partir de la meua edició, J.L. Martos, *Les proses mitològiques de Joan Roís de Corella: estudi i edició*, tesi doctoral, Universitat d'Alacant, Alacant, 1999.

Al temps que Phebo en les sumitats dels monts los seus daurats cabells trencar comença, partint-se dels tàlems de la sua Pocris, sens que la enamorada pensa no se'n partia, en lo servey de la honesta deessa passava tan gran part del dia, que, distant Apollo en egual dels strems de l'habitable món, sobre Jerusalem los seus raigs stenia (*Parlament*, 282-288).

A les humides platges de la mar lo luminós Phebo se acostava, quant, en abundància de moltes e diverses viandes les taules parades, los ben acollits hostes rellevaren lo treball de la mar tempestuosa (*Parlament*, 1.015-1.018).

Gran part sobre nostre orison los cavalls de Apollo de l'acostumat camí passaven, quant, dels richs strados de la real cambra, l'antich Pandíon en gran magestat venia, portant per la mà a Philomena (*Parlament*, 1.031-1.034).

En aquesta prosa mitològica hi ha, fins i tot, una referència temporal que pren Apol·lo com a centre no per marcar l'eixida o posta del sol o el seu transcurs diari, sinó tot un any: «Les diverses figures de tots los dotze signes havia illuminat Apollo, quant la trista cativa encara ignorava quin remey los seus no remeyables mals pendrien» (*Parlament*, 1164-1166).

Per últim, en la prosa mitològica posterior al *Parlament*, la *Medea*, n'hi ha dos exemples:

Resplandia, ab multitud de cremants encesses entorges, la nostra reyal cambra de llum e claror tan strema, que paria encara Phebo sobre lo nostre orizon lo seu luminós carro detenia (*Medea*, 262-265).

Prenent-me per la mà, en dances, festes, jochs passam l'espay de aquella nit, que ja Apollo sobre la terra los seus daurats cabells començant stendre, les sumitats dels monts illuminava (*Medea*, 498-501).

Tot i que la identificació de Febo Apol·lo amb el Sol –o de Diana amb la Lluna– apareix en altres proses mitològiques, aquestes referències extenses, aquestes ambientacions que amplifiquen conseqüentment el discurs corellà es concentren tan sols en un període de la producció mitològica corellana: en les *Lamentacions* i el *Parlament* i, en menor grau, en la *Medea*. Si recordem el programa moral que significava el *Parlament*, que començava amb dos models negatius matrimonials –quant a certs comportaments, com ara la gelosia o la transgressió de les regles humanes–, seguia amb dos femenins i acabava amb un masculí i, així mateix, comprovem que un estilema com aquest és ben present en aquesta prosa mitològica, és molt possible que la *Vida de sancta Bàrbara*, que l'empra amb certa profusió, haja de relacionar-se amb el *Parlament*, com també s'hauria de fer amb la *Vida de sancta Anna*, si més no, i amb la *Istòria de Josep*.

En un altre treball vaig centrar l'atenció en l'estudi de la *Vida de la Sacratíssima Verge Maria* i de l'*Oració*.[11] La principal aportació d'aquest consistia en una interpretació d'ambdós

[11] J.L. Martos, «El género popular de los *goigs* y Joan Roís de Corella: *La vida de la Sacratíssima Verge Maria*

poemes com una mateixa composició, amb una unitat derivada del gènere que li servia com a model: els goigs. En la *Vida de la Sacratíssima Verge Maria* es poden delimitar perfectament els set goigs terrenals de la mare de Déu. A més a més, si férem una ullada al *Cançoner sagrat de vides de sants*,[12] comprovaríem que totes les composicions d'aquest cançoner valencià de la segona meitat del segle XV, escrites en versos heptasíl·labs, acaben amb una oració en decasíl·labs. El *Cançoner de Maians* ens oferia *La vida de sancta Anna* justament al davant de la *Vida de la Sacratíssima Verge Maria* i de l'*Oració*, una composició en prosa hagiogràfica, aquella que presentava una oració en prosa a continuació i que, tradicionalment, s'havia interpretat com a part de l'obra. De la mateixa manera, aquest recurs de l'oració a la fi d'algunes composicions torna a aparéixer en el *Triomf de les dones*. A més, cada capítol de *Lo Cartoxà* es tanca amb una oració. Per últim, la mateixa *Oració*, que cloïa la *Vida de la Sacratíssima Verge Maria*, era utilitzada amb aquest mateix fi, com a fermall que tanca una altra obra, en les edicions de *Lo quart del Cartoxà* i de *Lo passi en cobles*. Aquesta és, doncs, una tècnica molt emprada per Corella i que aquest manlleva de la tradició dels goigs. Aquesta tradició ofereix unes composicions que, quan són impreses, presenten un format molt establert i que solen cloure's amb una oració en prosa i en llatí, tal com la que trobem en la *Vida de sancta Bàrbara*.[13] Per tant, aquesta oració en llatí podria ratificar la meua hipòtesi de la influència del gènere dels goigs en Roís de Corella i, alhora, aportaria coherència a aquesta prosa hagiogràfica dins l'obra completa d'aquest autor, si és que aquesta obra fos del valencià.

Comptat i debatut, hem oferit diversos arguments que assenyalen, des de diferents perspectives, que *La vida de sancta Bàrbara* s'ha de relacionar necessàriament amb Joan Roís de Corella. Tenim dades a partir de les quals podria ser considerada com una prosa hagiogràfica corellana oblidada per la crítica., però tampoc no són definitives i no neguem una altra possibilitat igual de suggestiva: la imitació d'un autor que corellitze, la qual cosa donaria fe de la importància de la recepció de l'obra del valencià, que s'ha tendit a considerar més bé escassa i que, com podem comprovar, no sembla haver-ho estat tant. Aquesta obra, afegida a un cançoner en una enquadernació posterior, no despertava interés i va romandre inèdita. És per això que no resulta estrany, en llegir-la, que ningú no s'hagués fixat encara en l'estil clarament corellà. Una primera lectura ja deixa el regust de les retoricades proses de Corella, ja deixa entreveure l'estil artitzat d'aquest autor.

La transmissió textual ens anuncia una relació important d'aquesta obra amb les altres proses hagiogràfiques corellanes, especialment amb la *Vida de sancta Anna* i la *Istòria de Josep*. Amb la primera presenta un punt d'unió que, a banda del *ductus*, em sembla

y la *Oració*», en *Lyra Minima Oral: Los géneros breves de la poesía tradicional. Actas del II congreso internacional de lírica tradicional (28-30 d'octubre de 1998)*, ed. M. Masera i J.M. Pedrosa, Universidad de Alcalá de Henares, Alcalá de Henares, 1999, en premsa.

[12] R. Foulché-Delbosch i J. Massó i Torrents, edd., *Cançoner sagrat de vides de sants (segle XV)*, Societat Catalana de Bibliòfils, Barcelona, 1912.

[13] És per això que no seria estèril buscar en la tradició dels goigs la font –o una de les fonts– d'aquesta prosahagiogràfica, tot i que no podríem deixar de banda ni la *Legenda aurea*, ni el *Flos sanctorum*, ni els martirilogis.

fonamental: ambdues proses hagiogràfiques estan copiades en un quadern amb una mateixa filigrana, la qual cosa pren un important valor quan es tracta d'un volum com el *Jardinet d'orats*; amb la *Istòria de Josep* comparteix, si més no, una rúbrica idèntica. Per altra banda, els trets estilístics, entre els quals destaque les perífrasis cronològiques de caire mitològic, així com també la tècnica sovintejada de l'oració que tanca l'obra –deutora de la tradició dels *goigs*– són uns altres indicis que reforcen la corellització d'aquest text. La *Vida de sancta Bàrbara* és, en definitiva, una obra amb una gran vàlua dins la literatura catalana, bé per tractar-se d'una peça de Corella, bé per demostrar els graus impensables de recepció literària de l'obra d'aquest autor. El perill es troba a identificar la recepció d'un autor en altres obres i l'autoria directa d'aquest; no hi ha dades suficients per a una atribució a Corella, però sí que és evident la corellització del text, per la qual cosa la *Vida de sancta Bàrbara* podria ser una excel·lent prova de la difusió de l'obra de Joan Roís de Corella.

APÈNDIX

PRÒLECH EN LA VIDA DE SANCTA BÀRBARA, FFILLA DEL REY DIESCORUS

COM SIA CLARA speriència que la divina providència als que clarament end[recen la] vida[1] virtuosa, retrhaent de las cossas tarenas,[2] en l'alt imperi celestial lur voluntat ferma, notament del transitori segle los turments spantables ni recordant dels tants béns de fortuna ni manco lo septre de la real cadira, tot oblidat[3] per poder aconseguir aquella glòria he beneventura eterna que los eternalment salvats en la celestial ciutat de peradís[4] centen, traduir he desliberat de prosa latina en lengua vulguar[5] la vida[6] de aquella verge he beneventurada sancta Bàrbara, per tot lo món reclamada[7] ffilla de aquel illustre rey dels gentills Diescorus, lo qual, per a venerar he adorar las ídolas, ab ínpetut he ferocitat de ànimo, los cristians asprement persaguia.

LA VIDA DE SANCTA BÀRBARA

De adat adolescent la delicada donzela era, que de XIII fins en XIIII anys lo seu temps coria, com lo seu sperit, per gràcia divinal, ab lum de resplendor clara fonch illuminat, prenosticant en lo seu intellecta la beneventurada he gloriosa sancta quina vida he ley era aquella que aquel, en[8] lo regne de peradís,[9] are eternament collocat, en aquel temps tenia que era un saserdot de la ley novela, que Valentí se anomenave. Desliberà la beneventurada sancta Bàrbara, de continent, al dit Valentí saserdot endressar los seus passos, he de semblant stil la sua lengua formàs tals peraulas: [10]

PARLE SANCTA BÀRBARA AL SASERDOT VALENTÍ

«No·t maravels, discret saserdot, si jo, idolàtrica he adolescent donzela, ffilla de aquel gran rey Diescorus, a tu, cristià, só vinguda, ni manco te spantes del meu perlar, [11] perquè degua saber la tua discreció que jo, havent conexensa per aspiració divina de la tanta [12] inhumanitat de mon pare, lo qual,

[1] endrecen la vida : endrecen vida *G*.
[2] tarenas : carenas *G*.
[3] tot oblidat : tot oblidar *JG*.
[4] peradís : paradís *G*.
[5] vulguar : vulgar *G*.
[6] la vida: la ~~verge~~ vida *J*.
[7] reclamada : reclamadła *J*.
[8] aquel en : aquel ~~ara~~ en *J*.
[9] peradís : paradís *G*.
[10] peraules : paraules *G*.
[11] perlar : parlar *G*
[12] de la tanta : de la ~~h~~ tanta *J*.

adorant los déus manualment fets, al qui tot lo món sostenta he governa obblida. Jo, relevada he promoguda de tant prava opinió, [fol. 274v] a tu benignament só vinguda, pregant-te[13] en la ley he doctrina del[14] teu Déu, me vulles istruir h[e ...]».[15]

Astava admirat lo discret saserdot de la tanta saviesa he virtuosa conexensa de la nobla he alegant donzela infela. Pensà que nostre Senyor Jhesucrist, per special gràcia de lum de vertadera fe, l'avia illuminada; he no tardà en semblant stil fer-li tal resposta:

RESPON LO SASERDOT A SANCTA BÀRBARA

«Aquel gloriós Senyor, que per[16] nosaltres prés mort he passió, a tu, benigna donzela, istruirà –respòs lo discret saserdot Valentí– he a mi darà facultat, per la sua infinida pietat, a tu poder mostrar la dreta carera de virtut, per la qual, al seu altíssim regne, ab los beneventurats pugam aver corona de glòria.

Degua saber la tua intelligència, discreta donzela, que Déu lo Pare, mogut de pietat, tramés lo seu car he gloriós Ffil en lo sagrat he virginal ventre de la gloriosa verge, madona sancta Maria; e assò per restauració de natura humana, obbligada per lo peccat original del nostro primer pare Adam, al qual tots éram obbligats. Assò prophetizant gran temps ans del seu adveniment, los prophetas, per aspiració divina, havian prophetat axí com aprés se saguí. Aprés de la admirable incarnació, VIIII messos passats nasqué en lo món ver Déu e ver hom; he la sua beneventurada mara fonch verge en lo pert[17] he ans del pert[18] he aprés del pert;[19] he ésser vingut en adat de XXXIII lo gloriós Senyor, per nosaltres volgué pendre mort he passió; e, tres jorns passats, resucità ab cos glorificat he inpacible, he davalà en los inferns per a traura las ànimas dels sants pares he prophetas, los quals, en lo seu adveniment, havian haguda ferma speransa; e, com vingué al cap de XL jorns ab sa pròpia potència he virtut, volgué muntar en lo cel he ceu a la dreta pert de Déu lo Pare; e, al dia del juy, devalarà jutgar los bons he los mals: als bons darà glòria eterna en l'alt peradís;[20] als mals lansarà en lo profundo he atríssimo centre del tenebrós infern, he aquí hauran pena perdurable ab los horibles he spantables diable[s][21] [fol. 275r] que nit he dia los turmentaran; he ordonà, lo benigna he gloriós Senyor, que los que en lo regne de l'alt peradís[22] vólan muntar, primer sien batajats, aprés los seus manaments rectament he deguda servar, he los articles de la sancta fe fermament creura. Axí, ffilla en Jhesucrist molt amada, vullau pregar lo gloriós Senyor vos fassa digna pugeu en aquella beneventura he eterna glòria de peradís».[23]

[13] pregant-te : ligant-te *G, error de transcripció.*
[14] del : de[l] *G.*
[15] h[e ...] : h[...]s[...]gar *G.*
[16] que per : ~~per~~ que per *J.*
[17] en lo pert : en lo part *G.*
[18] ans del pert : ans del part *G.*
[19] pert : part *G.*
[20] peradís : paradís *G.*
[21] diable[s] : di[ab]les *G.*
[22] peradís : paradís *G.*
[23] peradís : paradís *G.*

Avent en memòria los articles de aquel he los manaments com a bona cristiana, benignament servant, atentament contemplava la devota donzela Bàrbara he en lo ànimo seu fermament enpremtava las peraules[24] del saserdot Valentí. Com lo dit saserdot l'agué batajada en nom de la sancta Trinitat –Pare he Fil he Sant Sperit, tres personas en un Déu– e en la sancta fe <ensayant>, l'agué adoctrinada.

PER POR QUE SANCTA BÀRBARA NO·S FES CRISTIANA, FÉU FER LO REY UNA TORRA

Astava encircuït de tamor contínua, que ... se pertia[25] d'el lo ànimo del crudelíssim he idolàtrich rey Diescorus,[26] de la tanta pràtica he continuació que la benigna ffilla ffaya ab los cristians, per apertar-la[27] de tal perseveració. Per por que la sua voluntat no fos induïda[28] en fer-se cristiana, fa ffer una torra en loch stèril he amagat, he molt tancada he valejada, perquè nengú en dita torra <no> pogués aver fàcil entrada; he als mestres, de continent, manà ffos desenpatxada, ab duas finestres prestament acabada.

ANÀ SANCTA BÀRBARA A LA TORRA QUE LO REY, SON PARE, FEYA FER

Ja la clara aurora sobre la terra era aribada he lo luminós Apollo, ab los seus cavals, gran claradat ja demostrava, quont la nobla donzela Bàrbara, ffilla del gran rey, manà a las suas donzelas prestament ensemps ab ella cavalcassen; he que alà unt los mestres l'alta torra fayan, los lus passos endressasen.

Aribava la nobla cristiana [fol. 275v] donzela als mestres, com en semblant stil de la sua boca exíran tals peraules:

PARLE SANCTA BÀRBARA ALS MESTRES

«La amor de aquel vertader Déu e Sant Macias, que morí en creu, sia sobre vosaltres, honrats mestres. Perquè no ignorau com lo rey, mon pare, aquesta tant gran torra per mi fassa, vul e us man, de conti-

[24] peraules : paraules *G*.

[25] pertia : partia *G*.

[26] que ... se pertia d'el lo ànimo del crudelíssim he idolàtrich rey Diescorus : que un que se pertia d'el lo ànimo del crudelíssim he idolàtrich rey Diescorus *G*. *En aquest fragment hi ha una errada. Podria haver estat per salt de línia, però el més important és que el copista actua sobre la forma «uno» –per tant, és conscient que hi ha un error– i la transforma en «un que-s», amb repetició, doncs, del pronom feble. La lectura de G no és exactament la que hi ha en J, però ni una ni l'altra fan sentit. A més a més, la forma «de'l» equivaldria semàntic ament a «del crudelíssim he idolàtrich rey Diescorus» i resultaria incoherent, com es pot comprovar.*

[27] apertar-la : apartar-la *G*.

[28] fos induïda : fos ~~promoguda~~ induïda *J*.

nent, jo, indigna serventa de l'alt Déu eternal, Jhesucrist, que en dita torra sia feta una altre finestre, ensemps ab las duas, he seran tres; he, lavòs, daran lum perfeta en l'alta he magnífica torra. E en cada finestra, en la superior pert,[29] sia feta una creu».

Esbalits he molt admirats stàvan los mestres com la ffilla del rey, ab tal ànimo he tanta saviesa he ab singulàs he profundas peraules[30] perlava.[31] Conexent clarament la sua voluntat, affectadament inclinada astava en lo Déu dels cristians; he no gosant res dir perquè era ffilla del rey, lo lur ànimo encircuït de tamor, prestament son manament feren.

ANÀ VEURA LO REY LA TORRA[32] SI ERA ACABADA

Per las arboradas silves he verts camps era anat a casar lo gran rey Diescorus, quont[33] li recordà de la gran torra, que per a sa filla ab gran artifici obrar faya. Desliberà anar-le[34] veura, si encare los mestres l'agueren acabada. E, essent en dita torra, viu l'obra més que el no havia manada. Lo seu ànimo fonch molt alterat, demanant als mestres prestament interrogave per què la hobra en tanta cantitat, més que ell no[35] havia manat, ffeta havian. Els, tots espordits he de tamor [fol. 276r] incircuïts, enbarasada resposta al rey tornaven, dient com la filla, ab molt àrduu manament, los ho havia manat. E, de continent, lo gran idolàtrich rey, ab ànimo en supèrbia elevat, ab cara no gens efable, a la ffilla prestament demanà per què la finestra en dita torra més que el no havia manat, ffeta fer havia. No tardà la humil he benigna ffilla al pare, Diescorus, ffer tal resposta:

«Las tres finestres que en dita torra veus, illustre he senyor pare –respòs la benigna ffilla– són en honor de la sancta Trinitat, Pare he Ffil he Sant Sperit, tres persones en un Déu he una essència[36] inmutabla; la creu que sobre cascuna veus és en seyal he figura de la sancta passió[37] de Aquel que, per a salvar lo humanal linatge, és volgut morir en creu».

FFÉU LO REY TANCAR LA FFILLA EN LA TORRA

Mogut de gran ferocitat de ànimo, lo superbo rey he pare, sens tornar nenguna resposta ni ffer altre demande, vahent la ffilla ja cristiana, poderosament se donà un colp al front per gran tristor he malícia; he, mogut de gran ira, ab gest cruel, manà la benigna ffilla prestament en la torra fos ben tancada he asprament enpreson<a>da.

[29] pert : part *G*.
[30] peraules : paraules *G*.
[31] perlava : parlava *G*.
[32] la torra : lo torra *J*, error.
[33] quont : quant *G*.
[34] anar-le : anar-l'i *G*.
[35] ell no : apareix un mot cancel·lat entre aquests en *J*.
[36] una essència: una eessència *J* : en una essència *G*.
[37] passió: pasió *G*.

TRAMÉS NOSTRO SENYOR LAMP DEL CEL QUE ENDEROCÀ[38] LA TORRA

Stava tancada he sagelada en l'alta torra la humil verge he donzela Bàrbara, com, ab gran benignitat, al subiran Déu ab tal oració reclamava:

«O, Rey dels reys, Senyor inmens, Déu de Abram, Isach hi Jacob!, pus de la vostra Magestat alguna cosa no se amague, ni sens vostre poder alguna cosa nos conserva, ni sens vostre voluntat algun acte acabar nos comporta, no permetau, Senyor infinit [fol. 276v] misericorde, jo en aquesta alta torra ab tans pochs trebals de mon cors, a Vós, Senyor infinit, reta la mia ànima. Vullau lo meu cos fer desliura de la stèrril[39] fam, perquè la mia carn, Senyor inmens, per Vós, és deguda cosa, conporta meior pena».

En lo cel pus alt, la oració de la benigna verge, sancta Bàrbara, ab alas de fervent[40] devoció, volant entrava he los sentiments de misericòrdia a nostro Senyor tocant movia, disponent la divina providència en la oració de la benigna verge.

Tramés sobtadament ab gran ínpetut lamp del cel, que tota la torra va sfondrar, sens que la humil he benigna sancta gens no fonch <tocada>. E, fugint de la torra, en una cova se anà amagar, en la qual ella ja havia costumat allí nostre Senyor sovint soplicar. E, caminant la benigna donzela per lo aspre camí qui la amenava a la cova, encontrà dos pastós, als quals humilment pregué que, si per nengú era demanada, que per els no ffos descuberta. Hi los pastós contentament hu prometeren.

ANÀ SERCAR LO REY SANCTA BÀRBARA HI COM LA TROBÀ EN UNA COVA

Caminant lo luminós Apollo ab los seus grans cavals, ja de nostra habitable terra se pertia he, honbrantnos, dexava la scura nit, com lo gran rey Diescorus manà als seus cavalés que, de continent, se armassen, que ensemps ab el cavalcassen per a sercar la filla cristiana que de la torra s'era pertida.

He, circuint per los fflorits he verts camps,[41] a cadascú demanant le demanava, posant penas lo superbo rey que nagú no la gosàs tenir amagada ni celada, sots pena, de continent sens nanguna mercé, de la vida perdre.

E, caminant, se acostavan al primer pastor, al qual, demanat, los respongué que no la sabia. E, acostant -se lo idolàtrich rey a l'altre pastor, ab gran ferocitat de ànimo prestament le [fol. 277r] demané, la malvestat del qual va respondre com per aquí era pessada he dins una cova s'era amagada.

E, en un moment, per virtut divina, lo pastor ense[m]ps ab las hoveles se convertí en pedre marbre. Axí, lo miserable pastor, convertit en pedre, stigué de aquella hora, que era[42] hora de tèrcia, fins a l'andemà, hora de migjorn.

Anant lo superbo rey he crudelíssim pare[43] a la benigna filla dins una <cova>,[44] le trobà ajenolada, la qual, pregant a nostre Senyor, en oració astava. E, descavalcant lo superbo rey del real caval, he ab las

[38] enderocà: ~~en~~ enderocà *J*.

[39] stèrril: stèril *G*.

[40] fervent : servent *JG, error*.

[41] verts camps : verts ~~ver~~ camps *J*.

[42] que era : ~~fins~~ que era *J*.

[43] crudelíssim pare : crudelíssim ~~rey~~ pare *J*.

[44] una <cova> : una ~~filla~~ <cova> *J*.

suas mans duras la benigna filla prenent per los cabels, rosagant la va traura defora. Ab cruels bufets he colps, lo superbo pare la humil filla lejament batia, ffins que aribàran en lo real palau. E aquí, ab pensa desliberada, la volia degolar, sinó que cogità en lo seu ànimo si ab cruels batiments he turments la sua voluntat relevar poguera: que las ídolas veneràs he honràs, lexant lo déu lo qual los cristians adoraven.

E, comenant-le en un saserdot, que Marcià se anomenave, asprament he cruel en aquel la fféu turmentar; he manà que davant se magestat lo saserdot fos vingut, lo qual aribat, la sua inica lengua contra la benigna ffilla, al saserdot Marcià dix talls peraules:[45]

PARLA LO REY AL SSASERDOT MARCIÀ, AL QUAL, DE CONTINENT, MANA QUE SIA TURMENTADA

«La tua fidelitat, que la tua leal persona endresse a nostra real corona he per conservació de nostra ley, a tu, discret saserdot, la nosta real persona,[46] exortant-te, mana que, de continent, prengues nostra ffilla Bàrbara, la qual, fent-se cristiana, nostra ley ha dexada; he turmentant asprament, macera he turmenta ab aspres he cruels turments, [fol. 277v] fins que la sua prava[47] opinió als nostros[48] déus adorant hage lexada».

A poch discós, lo saserdot Marcià, genol ficat en terra, al rey, son[49] senyor, tal resposta tornà:

RESPON LO SASERDOT MARCIÀ AL REY, LO QUAL, PRESTAMENT, FA SON MANAMENT

«Deguda cosa és a mi, senyor accellent, las vostras exortacions,[50] a mi, servidor vostre, manaments sien –respòs lo saserdot Marcià– he, de continent, pendré la vostra filla he, hobeint a vostre sereníssima magestat, la turmentaré».

Aperalava[51] los grans turments lo cruel ssaserdot Marcià per a turmentar he dilassarar las carns tendres de la humil he benigna donzela he prestament manà a dos servidós he botxins que aguessen cardes; he, rompent-li la sua delicada carn asprament, en presència de sos uls la turmentassen. E, aprés, ab falas de ffoch, asprament la faya cremar. E, legament turmen[ta]da, la féu metra en lo càrcer. Essent la gloriosa verge he beneventurada sancta Bàrbara en lo càrcer tant turmentada, devotament ficà los jenols en terra, al vertader Déu ab tal oració reclamant pregava:

«O, Rey dels reys, Déu de Israel, Senyor eternal, Essència divina!, los uls de ta Magestat clarament míran com, per la vostra ffe, Senyor, só turmentada, pregant humilment a la vostra profunda Magestat me vulla dar virtut de paciència, que lo meu dèbil cos meiós turments pugua comportar».

[45] peraules : paraules *G*.
[46] real persona : real ~~persona~~ persona *J*.
[47] prava : perva *J* : parva *G*.
[48] als nostros : als ~~al~~ nostros *J*.
[49] son : ~~tot~~ son *J*.
[50] exortacions : exorartacions *J*.
[51] aperalava : aparalava *G*.

Ab sobirana devoció la oració de la beneyta sancta Bàrbara la Magestat divina tocava, com la divina providència, moguda de pietat, àngels cantans ab delitosa melodia, portant ungüent molt preciós, la beneventurada verge, de continent, [fol. 278r] goriren, he ab devota consolació la aconsolaven.

VOLGUÉ PERLAR[52] LO SASERDOT MARCIÀ AB SANCTA BÀRBARA[53] HE, FAENT-LA TRAURA DEL CÀRCER, EN AQUESTA MANERA LA INTEROGÀ

Ja era pessada l'ascura nit he l'aurora la venguda de Apollo aseyalave he, venint lo luminós Apollo, grans ratxs lansava. Ab los seus cavals encara mulats, a la gran mar de Occèano prestament lur camí dressaven, quont[54] lo cruel Marcià manà als servidós seus que la benigna donzela del càrcer traguessen, perquè asprament més fort la[55] turmentàs. He, treta del càrcer, la viu sana he munda. E dix-li en semblant stil tals peraulas:[56]

«Ffort stich merevelat de la tua discreció, noblle donzela, com no creus en nostres déus he en nostra ley. Daxant aquex Déu, ffil de fuster, he obblidant lo batisma seu, tornant-te als nostres déus, los quals anit te an gorida, he que tornasses en la ffavor primera de ton pare, he no serias axí lejament turmentada he dar-te à per marit algun ffil de rey, que a la tua voluntat ffos conforme. Aprés los seus finits dies, tu regiràs lo septre de la sua real corona. Axí, oblida aquex Déu, illustre donzela, he los nostres ab veneració adora».

La ffi de las peraulas[57] del saserdot Marcià fonch principi al perlar he resposta de la benigna donzela Bàrbara, he en semblant stil he retoricadas[58] peraulas per aspiració divina, formà tal resposta:

RESPON SANCTA BÀRBARA AL SASERDOT MARCIÀ

«De la tua abominable horror las mias horelas ja se anugen; de oir lo so de las tuas tant spantables peraules, merev[e]lant-me,[59] stich molt enmerevelada [fol. 278v] de la tua tanta idolatria he crueltat, la quall, lexant al vertader Déu, Senyor de tot lo món, als que vosaltres manualment, ab art màgica de incantació aconpayada, haveu ffets aquels cret[i]ns he honrats, perquè és gran folia he malvestat vostra, dexats lo Senyor mestre, Jhesucrist, Salvador nostre, lo qual nos ha fets he formats, e·ns desfarà com a El plaurà; lo qual, en aquesta nit passada, m'à sanada he gorida dels turments que tu, malvat he cruel, m'avias[60] donats, que <no> m'an pas

[52] perlar : parlar *G*.
[53] Bàrbara : Bàrabara *J*.
[54] quont : quant *G*.
[55] més fort la : més la *G*.
[56] peraulas : paraulas *G*.
[57] peraules : paraules *G*.
[58] retoricadas : retoridas *JG*.
[59] merev[e]lant-me : merev[a]lant-me *G*.
[60] m' avias : m' havias *G*.

gorida los teus déus, car seria cosa inposiblle. Com no puguen ajudar a si matexis ni a vosaltres, com ajudaran a mi? Jo vertaderament crech en aquel Senyor, Ffill de l'altíssim Déu he de la humil verge Maria, lo qual del món és miral, em té em conforta la nit he lo dia, he fa florir he granar, he res sens la sua ajuda[61] obrar nos [62] comporta. Adonchs, com pots tu dir, malvat infel, lo que dius, ab lo so de tas enbarasadas peraulas,[63] tant clarament[64] se mostre, que tot quont[65] dius, malvat inffel he inich cruel, és per lo contrari? Axí, convertex-te en aquel gloriós Déu he poderós Senyor del cel hi de la terra; batajant-te pendràs lo batissme, he dar t'à la sua eterna glòria».

TURMENTA LO SASERDOT MARCIÀ LA VERGE SANCTA BÀRBARA,[66] LA QUAL FA ORACIÓ A DÉU

Ascasament lo parlar de la beneyta sancta Bàrbara acabar lexava, com lo superbo Marcià, mogut de gran ira manà que sobre una enclusa de farer, ab mals [fol. 279r] de terrible pes, fortment fos massada; he, per voluntat divina, la beneventurade[67] verge tant prest fonch gorida.

En més cantitat sens comperació[68] la inica envege he cruel ira meiós flames en lo seu cor[69] ensenia; com veya que tants turments li donave hi que jamay no tamia res ni manco, a el se volia convertir, stave lo seu ànimo de ira terrible encircuït; manà lo cruel he idolàtrich saserdot als servidós que haguessen dos bastons larchs ben fforts he, despulada la benigna donzela, per la ciutat ab grans colps de bastonades verament asotassen fins a tant que fos morta ho convertida als déus. E, de continent, lo superbo Marcià ab aspre veu manà que fos despulada la benigna verge. Pensant que las tendres carns se dexarian veura per la gent de la ciutat, la humil verge, ab gran humilitat en terra ajenolada, a Déu omnipotent los seus prechs ab humil oració endresse: «O, Déu dels déus, Senyor dels seyorajants he Rey dels reys!, prech-te humilment jo, indegna serventa tua, vullas sobre mí mostra[r] la tua pietat he gran potència misericordiosa, perquè, Senyor, no permetau que las mias carns sien mirades. Vullau mostrar la vostra potència tramatent-me un núvol la vostra Magestat, per lo qual la mia carn, de la vista de las gents, sia amagada».

Entrant en lo pus alt loch del cel, ab alas de fervent devoció, volave la oració de la beneyta verge, que, en un enprompta, la divina providència li tr[am]és per dos àngels un drap de porpra brodat de or a l'entorn, encircuït de perlas hi rubins he tran[s]perents[70] diamants, que la beneventurada ve<r>ge cubrint amagave.

[61] ajuda : ꝗ ajuda *J*.
[62] no·s : nos *G*.
[63] peraulas : paraulas *G*.
[64] tant clarament se mostre : tant clarament se mostre ~~tant clarament se mostre~~ *J*.
[65] quont : quant *G*.
[66] Bàrbara : Bàr~~a~~bara *J*.
[67] beneventurade : ~~v~~ beneventurade *J*.
[68] comperació : comparació *G*.
[69] en lo seu cor : ~~ensania~~ en lo seu cor *J*.
[70] tran[s]perents : tran[s]parents *G*.

[FOL. 279V] FFÉU ALAPIDAR LA BENEYTA VERGE LO SASERDOT MARCIÀ; APRÉS, LA TORNÀ AL REY, SON PARE

Encircuït de terrible malície, lo cruel saserdot, vaent que no la podia matar, tants turments no li donave, desliberà en aver XII homes de la ciutat, los pus fforts he pus robusts que·s poguessen trobar, he ab forsa de pedrades la humil benigna verge matassen. E axí com las pedres[71] comensaven a tirar los robusts hòmens, a la benigna verge vingué lamp de[l] cel que, de continent, a tots XII[72] matà. E, lavòs, irat fortment ab verí de terrible ira, lo idolàtrich Marcià prestament al rey Diescorus la va tornar.

Mogut de gran ferocitat de ànimo lo superbo he idolàtrich rey contra la benigna ffilla, vaent com tants turments li havia fets dar he jamés s'era volguda convertir[73] als seus déus, de continent, la volgué degolar; he la benigna e·n singular gràcie li demanà que un petit aspay li lexàs los seus déus pregar. He ffonch content lo cruel pare, Diescorus; he, presta, de continent, la benigna verge,[74] genols ficats en terra, a nostre Senyor humilment acomenant la sua ànima ab tal oració suplicave.

ORACIÓ QUE FÉU SANCTA BÀRBARA A NOSTRE SENYOR

«Senyor Déu, Essència infinida, a tot loch present he ésser inmutable, vide, indeterminablle eternitat he sens ffi omnipotent, [fol. 280r] infatigablle potència, criatura eficient he principi de virtut, he forse de tota creatura, intelligència incomprencible, ffons profunde de infinide misericòrdie, a Vós, Senyor, Déu meu, acoman he ret la mia ànima, pregant humilment a la vostra Magestat que·m vullau atorgar gràcie, car de Vós proceexen totas las gràcies hi sens Vós és inposiblle nengú alguna gràcia aconseguir[75] pugue. Primerament, Senyor, vos deman que, com trona ni lanpeja, sia cridada Bàrbara per tot lo món, axí per grans com per petits. Aprés, Senyor misericordiós, aquels de la mia confreria que diguen tot jorn un *Pater noster* he una *Ave Maria*, que may no sien tocats de lamp ni manco puguen morir a mors soptada ni sens confessar. Axí matex, que tots los que acomanaran a mi, los lus béns sien gordats de pedre he de mal temps. Axí, Senyor, aquesta és la gràcia que jo a vostre Magestat demane».

Soptadament, hoyda la devota oració de la beneventurada sancta Bàrbara, la divina providència trameté un àngel que, ab cara resplendent he alegre continensa, humilment la saludà, dient-li: «Bàrbara, nostre senyor Déu ha hoyda la tua oració, he tot quont[76] demanes te atorgue. Leve he vina, que ja stà aperalada[77] la tua cadira».

[71] pedres : pedras *G*.

[72] XII : XHI *J*.

[73] convertir : ~~con~~ convertir *J*.

[74] verge : ~~ffilla~~ verge *J*.

[75] aconseguir pugue : aconseguir <se> pugue *JG*. *El pronom feble afegit sobre la línia implicaria una forma impersonal que entraria en conflicte amb el subjecte sintàctic «nengú»*.

[76] quont : quant *G*.

[77] aperalada : aparalada *G*.

COM LO REY DEGOLÀ SA FILLA BÀRBARA

Prenent lo superbo pare ab gran ferocit<at> de ànimo la benigna he[78] humil verge sancta Bàrbara per los cabels he tirant de la beyna la afebrida aspasa, de continent, li levà lo cap. He, hobrant la divina providència contra la gran crueltat de l'idolàtrich pare, tramés lamp del cel quil va matar; he en cos he en ànima lo se n'aportà en lo profundo infern, [fol. 280v] ab gran cantitat he multitud de diables. Axí, <no> res menys, passats D cavalés, qui ab el eren pressents, hi los mirants qui per veura lo martiri de la beneyta verge, tots los que pler hi trobaven, de continent, cayen en terra morts. He, aprés, a poch istant que la beneventurada verge sancta ffonch spirada, molt lamentant he traent de grans sanglots vingué lo cristià saserdot Valentí he, prenent ab las suas mans lo cos de la beneventurada verge sancta Bàrbara, lo aportà a soterar. He, cantant ab el, selebraven obsèquias los àngels, los quals, prenent la ànima de la verge sancta Bàrbara, ab gran melodia, en peradís[79] la aportaven. He aquí astà collocada, ab glòria eterna, ab corona de martiri, *per infinita secula seculorum*. Amén.

ORATIO BEATE BARBARE

Beata Barbara virgo pia, ora pro nobis [ad] Dominum,[80] *dum sumus in hac via, ut sordes abstergat*[81] *criminum, et nulla fiat mencio reatus in judicio, quod inpetrastis celitus, in die tui obitus, beata Barbara. Ora pro nobis*[82] *ad Dominum, ut*[83] *dimitantur nobis*[84] *peccata nostra. Amen.*

[78] he : ~~lo~~ he *J*.
[79] peradís : paradís *G*.
[80] [ad] Dominum : Dominum *GJ*.
[81] abstergat : absterget *JG*.
[82] pro nobis : pro nobes *J*.
[83] ut : tu *G*.
[84] nobis : nobes *J*.